

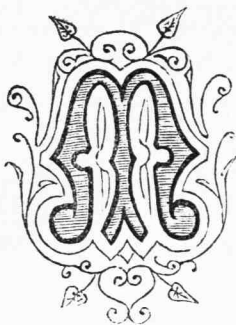
'Σὰν κ' ἐμᾶς, ναι! σερνόμαστ' ἐδῶ πέρα
 Οἱ καταφρονεμένοι ποιηταί,
 Κι' ἄν μᾶς φλογίζῃ ὁ πόθος ρύχτα μέρα,
 Μοῖρα δὲν μᾶς ἐμοίρανε ποτέ!

'Ἄλλοῦ ἔχ' ἢ Μοῦσα τᾶνθη τὰ χλωρὰ
 Γιὰ τοὺς πιστοὺς, τὰ ὀλύμπια μεγαλεῖα·
 Γιὰ μᾶς δὲν ἔχει ὁ Πήγασος φτερά,
 Γιὰ μᾶς νερὸ δὲν ἔχ' ἢ Κασταλία!

Κι' ἀντὶ μὲ λύρα ἐφτάχορδη χρυσῇ
 "Ἡ μὲ θεϊκὴ φλογέρα, — γνῶρίζέ το—
 Κ' ἐμεῖς γυρνοῦμε ὅπως γυρῆς ἐσὸ
 Μ' ἔρα βαρὺ βραχνόφωνο ὄργανέτο!

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

ΚΑΙ ΤΑΧΕΙΑΝ ΣΤΕΨΙΝ

εταξὺ τῶν πολλῶν πραγμάτων, ὧν τὴν ἀκριβοῦς
 σημασίαν ἢ ἀτελῶς μόνον γινώσκομεν ἢ καὶ παν-
 τελῶς ἀγνοοῦμεν, εἶναι καὶ τινες εὐχαί, συνήθειαι
 μὲν καταστασάσαι, καὶ ἀπαραίτητοι ἐν τῷ καθ'
 ἡμέραν βίῳ, ἀλλ' ἀνεξήγητοι διατελοῦσαι.

Ἡ σημασία τῶν εὐχῶν ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ
 χαρακτῆρος καὶ τῆς ἰδιοσυγκρασίας ἐκάστου τῶν
 εὐχομένων, ὡς καὶ ἐκ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν πᾶσα
 ἐξ αὐτῶν ἀπαγγέλλεται. Μία καὶ ἡ αὐτὴ εὐχὴ δύναται νὰ ἐκληφθῇ
 καθ' ὅλως ἀντίθετον πολλάκις σημασίαν διαφόρως ἀπαγγελλομένη.
 Παραδείγματος χάριν, εὐχεται τις εἰς νεονύμφους «Καλὰ ὑστερὰ».
 Τίς ὠραιότερα ταύτης εὐχῆς; Ὁ εὐχόμενος εὐχεται προδήλως τῷ
 νεωστὶ συνθεέντι ζεύγει νὰ διέλθῃ ἐν πασῇ ἀπολαύσει καὶ εὐδαιμο-
 νίᾳ τὸν νέον βίον, ἐξκολλουθοῦν νὰ ἀγαπάται ἀμοιβαίως καὶ νὰ εὐτυχῇ
 μέχρι τέλους ὅπως κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τῆς ποθητῆς ἐνώσεως
 αὐτῶν. Καὶ ὅμως ἡ αὐτὴ εὐχὴ, ὀλίγον διαφόρως ἀπαγγελλομένη καὶ

ὑπὸ ἑλαφρᾶς τῆς κεφαλῆς σείσειωσ παρακολουθουμένην, δὲν εἶναι πλέον εὐχῆ, εἶναι ἀρά, καὶ μάλιστα ἀρὰ δεινῆ. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὁ εὐχόμενος, ἢ, ὀρθότερον, καταρῶμενος λέγει μετὰ τινος κακίας πρὸς οὐς ἀποτείνεται.

«Καλά! Καλά! Μὴ βλέπετε τὸ παρόν. Μὴ ἔπιπάξεσθε ἀπὸ τὴν παροῦσαν εὐτυχίαν σας. Ἔστω σήμερον, τίς τὸ ἀρνεῖται; εἰσθε εὐτυχεῖς, ἀλλὰ τίς μᾶς ἐγγυᾶται ὅτι καὶ αὖριον ὁμοίως θὰ εὐρίσκησθε ἐν τῇ αὐτῇ θέσει; Σήμερον ἡ Χαρὰ καὶ ἡ Εὐδαιμονία ἐναλλάξ στέφουσι τὰ μέτωπα σας καὶ ἡ ψυχὴ σας κολυμβᾷ μεθ' ἡδονῆς ἐν θεσπεσίᾳ θαλάσῃ ἀρρήτου ἀγαλλιάσεως. Ἐχει καλῶς. Οὕτως ἔχει τὸ πρᾶγμα. Ἄλλὰ τὸ μέλλον; Τὸ μέλλον εἶναι ἄδηλον. Οὐχὶ σπανίως ὑπὸ τὸ ὥραιον ἄνθος κρύπτεται ὄξεια ἄκανθαι, κάτωθι τοῦ μυραβόλου θάμνου ἐνεδρεῦει ἰοβόλος ἔχιδνα, ἡ δὲ θάλασσα, ἐν ἣ πλησίστοι πλέετε, εἶναι δυνατόν, ταλαιπῶροι, νὰ διατηρῇ διηνεκῶς τὴν παροῦσαν γαλήνην της; Καὶ ἡ Νεκρὰ Θάλασσα δὲν μένει αἰωνίως ἀτάραχος. Τὸ μέλλον εἶναι ἄδηλον. Εἶδομεν πολὺ ὑμῶν εὐτυχετέρους ἀνθρώπους, ὑπὸ πάντων ζηλοτύπως μακαριζομένους, καὶ ὅμως, οἱ ὄντιμοι, μόλις ἔψαυσαν τὰ χεῖλη αὐτῶν τὸ ποτήριον τῆς κατ' αὐτοὺς Εὐτυχίας, καὶ πάραυτα ἠσθάνθησαν τὰς ἀλγηδόνας τοῦ τρομεροῦ δηλητηρίου, μετ' ἀκαταλήπτου ταχύτητος διατρέχοντος τὰς φλέβας αὐτῶν. Μὴ ἐναθρύνεσθε διὰ τὴν αἰθρίαν τοῦ παρόντος· μάλλον φοβήθητε τὸ ἄγνωστον, τὸ θεαλλῶδες μέλλον. Τὰ μελανά νέφη, τὰ ἐγκυμονοῦντα ἐν ἑαυτοῖς τὴν καταγιγίδα, καὶ ἂν δὲν φαίνωνται, καὶ ἂν τὸ βλέμμα ὑμῶν, ἐξασθενῆσιν ὑπὸ τῆς ἡδονῆς τῆς παρουσίας καὶ ἀποβαλὼν τὴν ὀξυδέρκειαν αὐτοῦ, ἀδυνατῇ νὰ ἴδῃ αὐτὰ συσσωρευόμενα εἰς τὸ βάθος τοῦ ὀρίζοντος βαθμηδὸν καὶ ὑπούλως, δὲν εἶναι ὅμως καὶ ἀδύνατον νὰ συμπυκνωθῶσιν ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ καὶ νὰ ἀναστατώσωσιν ἄρδην τὸ περὶ ὑμᾶς Σύμπαν».

* *
*

Αἱ εὐχαὶ εἶναι τὸ ἀλάθηστον μέτρον τοῦ πολιτισμοῦ τῶν μεταχειριζομένων αὐτὰς λαῶν. Πάντες γινώσκουσι τοὺς ἀπείρους τρόπους τῶν προσαγορεύσεων, ἅς μεταχειρίζονται τὰ διάφορα ἐπὶ τῆς γῆς ἔθνη. Ὅθεν παραλείπομεν νὰ μνημονεύσωμεν ἐνταῦθα, φέρ' εἰπεῖν, τῶν Ἀγγλων, οἵτινες, θέλοντες νὰ ἐκδηλώσωσιν ἀβρότητα ἢ φιλίαν, σείουσι σφοδρότατα, μέχρι ἐξαθρῶσεως, τὸν βραχίονα τοῦ χαιρετιζομένου ὁμοίως παραλείπομεν καὶ τοὺς κατοίκους τῆς νήσου τοῦ Ἁγίου Λαυρεντίου, οἵτινες πτύουσιν εἰς τὴν παλάμην καὶ εἶτα περιαγουσιν αὐτὴν ἐπιχαρίτως ἐπὶ τὸ πρόσωπον τοῦ ἄλλου, εὐμενῶς, ἴσως καὶ εὐγνωμό-

ως, ἀποδεχομένου τὴν ἐνδειξιν τῆς μεγάλης ἀφοσιώσεως καὶ ἀγάπης. Ἐπ' ἴσης οὐδεὶς ἐνταῦθα γενήσεται λόγος καὶ περὶ τοῦ ἀκαταλήπτου εἶδους τοῦ χειριτισμοῦ τῶν Εὐρωπαίων, τῶν ἀποκαλυπτομένων τὴν κεφαλὴν. Ἴσως ὅμως οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἐγίνωσκον νὰ χαιρετίζωσιν ἐπιτυχέστερον διὰ τοῦ «Χαῖρε!», λαμβάνοντες εἰς ἀπάντησιν τὸ «Νὴ καὶ σύ γε!» ἢ ἄλλο τι τοιοῦτο.

*
*
*

Αἱ εὐχαὶ τῶν ἀσιατικῶν λαῶν εἶναι, ὡς καὶ τὰ κυριαρχοῦντα αὐτῶν αἰσθήματα, μεστὰ ὑπερβολῶν. Ὁ Ἄσιανός ἢ ἀγαπᾷ ἢ μισεῖ ἢ ἀδιαφορεῖ. Καὶ ἐν ταῖς τρισὶ ταύταις περιστάσεσιν εἶναι ὑπερβολικός. Ἰδίᾳ ὅταν ἀγαπᾷ. Ὁ ὑπὸ τοῦ μεγίστου τῆς Ἀγγλίας τραγικοῦ γραφεῖς χαρακτηρ τοῦ Ὁθέλλου εἶναι πιστὸν ἔκμαγμα, ἀμέσως ἀπὸ τοῦ φυσικοῦ πρωτοτύπου ληφθέν. Ὁ Ἄσιανός εἶναι ἐραστής; Ἐρᾷ μανιωδῶς. Εἶναι ζηλότυπος; Ζηλοτυπεῖ λυσσωδῶς. Καὶ ἐν τῇ πρώτῃ καὶ ἐν τῇ δευτέρᾳ περιπτώσει ἢ καρδία, τὸ συναίσθημα, ὑπερτερεῖ τοῦ λογικοῦ, κατισχύει αὐτοῦ. Ἐντεῦθεν αἱ ἐκφράσεις αὐτοῦ εἶναι ἢ οὐράνιοι ἢ καταχθόνιοι, θεῖαι ἢ σατανικαί. Ἐπίγειόν τι, ἀνθρώπινόν τι δὲν μεσολαβεῖ. Ἡ κοσμεῖ τὴν ἐρωμένην αὐτοῦ διὰ κοσμημάτων, τερατωδῶς φανταστικῶν, ἢ ἀπειλεῖ αὐτήν, δυσπιστῶν διὰ τὸν ἔρωτά της, διὰ λέξεων ὡσαύτως φοβερῶν, διὰ τὸν Ἀσιάτην τὸ «Πᾶν μέτριον ἄριστον» εἶναι ἀκατάληπτον ὡς ἡ θεότης, καὶ τὸ «Μηδὲν ἄγαν» ἀνόητος ζυωρὶς λέξεων μηδὲν δηλουσῶν. Αὐτὸς λέγει· «Ἡ τὸ πᾶν ἢ τίποτε!» ἢ, ἐπὶ τὸ λατινικώτερον, «Aut Cæsar aut nihil!»

Θέλετε νὰ βεβαιωθῆτε ἔτι μᾶλλον τί ἐστὶ κατὰ τὸν Ἀσιάτην εὐχὴ πατρός πρὸς υἱόν; Ἀναγνωτε ἐν τῇ «Γενέσει»¹ τὴν εὐχὴν τοῦ Ἰσαὰκ πρὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ἰακώβ καὶ δὲν ἔχετε ἀνάγκην ἄλλης ἀποδείξεως. «Καὶ δῶξ σοι ὁ Θεὸς ἀπὸ τῆς δρόσου τοῦ οὐρανοῦ ἄνωθεν, καὶ ἀπὸ τῆς πιότητος τῆς γῆς, καὶ πλήθος σίτου καὶ οἴνου· καὶ δουλευσάτωσάν σοι ἔθνη, καὶ προικυνήσουσί σοι ἄρχοντες· καὶ γίνου κύριος τοῦ ἀδελφοῦ σου, καὶ προσκυνήσουσί σε οἱ υἱοὶ τοῦ πατρός σου· ὁ καταρῶμένος σε, ἐπικατάρχτος· ὁ δὲ εὐλογῶν σε, εὐλογημένος».

Ἄν ἐνταῦθα ὁ εὐχόμενος δὲν ἦτο ἐξ Ἀσίας, θὰ ἤρκειτο εἰς τὸ ἐκατοστὸν τῶν ὑπὸ τοῦ Ἰσαὰκ λεγομένων· ἂν ἦτο κάτοικος τῶν βορειοτέρων τῆς Εὐρώπης χωρῶν, θὰ ἐθεώρει ὑπερβολικὸν καὶ τὸ χιλιοστὸν αὐτῶν.

*
*

¹ KZ', 28—30.

Ἄλλ' ὁ Ἕλληνας, μεταξύ τούτων καὶ ἐκείνων εὐρισκόμενος, συνδυάζει τοὺς χαρακτῆρας ἀμφοτέρων¹· μετέχει καὶ ἐκείνων καὶ τούτων· τέμνει τὴν μέσσην, τὴν καὶ βασιλικήν, ὁδόν. Διὰ τοῦτο αἱ εὐχαὶ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ εἶναι αἱ ἀληθέστεραι, αἱ ψυχολογικώτεραι τῶν εὐχῶν, ἃς ἐν ὁμοίαις περιστάσεσι μεταχειρίζονται ἄλλοι, διότι στηρίζονται ἐπὶ παρατηρήσεων βαθειῶν καὶ πείρας πολυετοῦς. Ὁ Ἕλληνας, ἀφ' οὗ συγχαρῆ, ὡς ἕκαστος οἰκειότητος ἢ ἀγαθότητος ἔχει, ἄρτι μεμνηστευμένον τινά, ἐπιφέρει ταχὺς: «Καὶ καλὰ στέφανα», ἢ, ἐπὶ τὸ δημοσιογραφικώτερον νῦν, εὐχεται τοῖς μνηστευθεῖσι «Καὶ ταχεῖαν στέψην».

Ἐκ πρώτης ὄψεως οὐδὲν γελοιότερον τῆς εὐχῆς ταύτης. Τί σημαίνει, τί δύναται νὰ σημαίνη τὸ «Καὶ ταχεῖαν στέψην»; Δὲν συμφωνοῦσι πάντες, τοῦλάχιστον οἱ ἔχοντες πείραν τοῦ πράγματος, ὅτι κάλλιστος χρόνος τοῦ ἀνθρωπίνου βίου, ὁ γλυκύτατος, ὁ ποιητικώτατος, εἶναι ὁ τῶν ἀρραβῶνων; Τότε πρὸς τί ὁ Ἕλληνας εἶναι τόσο φθονερός καὶ χαιρέκακος, ὥστε, μόλις μαθὼν τὴν μνηστείαν φίλου τινός, σπεύδει νὰ στερήσῃ αὐτὸν τῆς εὐτυχίας ταύτης καὶ νὰ τὸν περιδέσῃ διὰ τοῦ νομφικοῦ στεφάνου, ὅστις δὲν εἶναι πάντοτε ἐκ ρόδων μυροβόλων, ἀλλ' ἀπ' ἐναντίας πολλάκις καὶ ἀκάνθινος μαρτυρίου στέφανος; Διὰ τί σπεύδει, μόλις ὁ φίλος του ἄκροισ τοῖς χεῖλεσιν ἐγεύσατο τοῦ ὑπὸ τοῦ Ἑρωτος—ὑποθέσωμεν—προσενεχθέντος αὐτῷ ποτοῦ, μετὰ καταφανοῦς μοχθηρίας ἐπιθυμεῖ νὰ βροφήσῃ οὗτος μέχρι τρυγός τὴν κύλικα τῆς ποιήσεως καὶ νὰ αἰσθανθῆ εἰς τὰς φλέβας αὐτοῦ κυκλοφοροῦν τὸν ἐν αὐτῇ τυχὸν καθιζήσαντα ἰόν; Ἀφ' οὗ δύναται νὰ ζήσῃ ἐν ἐλπίδι καὶ προσδοκίᾳ ὄνειροπολῶν, διὰ τί νὰ ἀνανήψῃ καὶ νὰ πλήξῃ αὐτὸν ἀμειλικτος τῆς Συμφορᾶς ἢ βαρεῖα πυγμῆ; Ἡ παράτασις τοῦ ὄνειρου — ἀφ' οὗ δὲν εἶναι ἐφιάλτης — πρὸς τίνα λόγον νὰ μὴ ἦναι μείζων;

Καὶ ὅμως ὀλίγον βαθυτέρα σκέψις καὶ ἐπιμελεστέρα ὅπως οὖν μελέτη καὶ ἔρευνα πείθει ἀδιστακτικῶς καὶ τὸν τὰ μάλιστα εὐαίσθητον φιλόσοφον ὅτι δὲν εἶναι τόσο χαιρέκακος ὁ εὐχόμενος «ταχεῖαν τὴν στέψην τοῖς μεμνηστευμένοις», οὐδ' εὐχαριστεῖται ἀφυπνίζων αὐτὸν ἀπὸ τοῦ ἠδέος ὄνειρου, ἐν ᾧ εὐδαιμών τρυφᾷ ἐν ταῖς ἀγκαλαῖς τοῦ Μορφέως καὶ ὑπὸ τὰς τερψιθύμους θωπείας τοῦ ἀγλαοῦ τῆς Ἀφροδίτης υἱοῦ.

Πιθανώτατα — κατὰ τὰς διαβεβαιώσεις πάντοτε τῶν πεπειραμένων, οὐς ἀναμφιβόλως ἀδυνατεῖ τις νὰ ἀντικρούσῃ εὐχερῶς — ὁ χρόνος τῆς μνηστείας εἶναι ὁ γλυκύτατος τοῦ ἀνθρωπίνου βίου, καὶ τὸ πρᾶγμα δὲν

¹ «Τὸ δὲ τῶν Ἑλλήνων γένος, ὡς περ μεσεύει κατὰ τοὺς τόπους, οὕτως ἀμφοῖν μετέχει» (Ἀριστοτ. Πολιτ. Ε', 7).

φαίνεται δυσεξήγητον. Κατ' αὐτὸ τοῦ χρόνου τὸ ὥραϊον τμήμα κυριαρχεῖ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ἡ προσδοκία, ἣτις εἶναι ἀναντιρρήτως ἀπολαυστικωτέρα καὶ αὐτῆς τῆς ἀπολαύσεως, ὅφ' ὅταν δῆποτε σημασίαν καὶ ἂν ἐκλάβωμεν τὴν λέξιν. Τὴν κυρίως λεγομένην εὐτυχίαν δὲν δυνάμεθα νὰ ἀντιληφθῶμεν καὶ παρέρχεται αὕτη πρὸ ἡμῶν σχεδὸν ἀκατάληπτος, ταῖς αἰσθήσεσιν ἡμῶν καθ' ὀλοκληρίαν ἄληπτος. Μετὰ τὴν πάροδον αὐτῆς αἰσθανόμεθα τὴν διάβασίν της καὶ τότε προσπαθοῦμεν, ἐκτείνοντες εἰς τὸ κενὸν τὰς χεῖρας, νὰ συλλάβωμεν αὐτὴν ἀπὸ τῆς κόμης ἢ τῶν κρασπέδων, ἀλλὰ πάντοτε τότε εἶναι ἀργὰ καὶ ἡ δρᾶξ ἡμῶν κλείεται σφίγγουσα στερεῶς τὸν ἀέρα. Ἄφ' οὗ δὲ βεβαιωθῶμεν ὅτι ἀδύνατος ἡ σύλληψις τῆς διαφυγούσης τὴν ὀξυδέρκειαν ἡμῶν δραπέτιδος, περιαλγεῖς ἐπαναπίπτομεν εἰς τοὺς κόλπους τῆς Ἀναμνήσεως, ἣτις κατὰ τὸ ἐνὸν καὶ ἀνακουφίζει τοὺς δυσμοίρους ἡμᾶς βροτούς. Ἡ Ἀνάμνησις ὁμῶς χαιρεκακῶς πολλάκις διὰ μεγεθυντικοῦ φακοῦ μεγαλοποιεῖ τὸ φάσμα τῆς ἀπελθούσης Εὐδαιμονίας, καὶ ἀμείλικτος τότε ἡ Ἀπόγνωσις δάκνει τὴν καρδίαν ἡμῶν. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῆς εὐτυχίας, ὅπως δῆποτε καὶ ἂν ἐκλάβῃ τις αὐτήν, εἴτε ὡς ἐκπλήρωσιν πνευματικοῦ ἢ καὶ ὕλικου τινος πόθου. Ἡ ἀναλαμπή, ἡ προηγουμένη τῆς Εὐτυχίας, εἶναι τὸ φωτεινὸν αὐτῆς σημεῖον, ὅπερ μόνον δύναται νὰ ἀνέχηται ὁ ἀσθενὴς τοῦ ἀνθρώπου ὀφθαλμός, διότι τὸ ἐπακολουθοῦν αὐτῇ φῶς, ἕνεκα τῆς μεγίστης, φαίνεται, ἐντάσεως αὐτοῦ, προσβαλλεῖ δεινῶς τὴν ἡμετέραν ὄρασιν καὶ ἀδυνατεῖ νὰ ἐνατενίσῃ αὐτό. Τίς ἀγνοεῖ τὸ φρικαλέον πάθημα τῆς δυσμοίρου Σεμέλης, οἰκτρῶς καταφλεγείσης ὑπὸ τῶν λάμψεων τοῦ ἀστραπηβόλου ἑραστοῦ αὐτῆς Διός; Ὡστε, φαίνεται, ἡ εὐτυχία εἶναι τι, ὅπερ μόνον μακρόθεν ἐπιτρέπεται νὰ προσβλέπῃ ὁ δυστυχὴς θνητός. Δὲν ὑποπίπτει εἰς τὰ ἀσθενῆ αἰσθητήρια ὄργανα αὐτοῦ ἐκ τοῦ πλησίον καὶ δεόν ἐξ ἀπόπτου μόνον νὰ ἐντρυφᾷ εἰς αὐτήν. Δύναται νὰ παραβληθῇ πρὸς τοὺς χλοερούς καὶ καταφύτους λόφους, οἵτινες, μακρόθεν ὁρῶμενοι, παρέχουσι τοῖς θεωμένοις αὐτοὺς ἠδονὴν ἀνέκφραστον καὶ διεγείρουσι πόθους γλυκεῖς· ὅταν ὁμῶς προχωρήσωμεν καὶ ἀνέλθωμεν τὸν «ὄρθιον οἶμον» τῆς τέως ὠραιότητας καὶ χλοοσκεποῦς κορυφῆς τοῦ λόφου, οὐδὲν τῶν πρὸ ὀλίγου προσβαλόντων τὴν ὄρασιν ἡμῶν βλέπομεν, διότι αἱ λεπτομέρειαι ὑπερτεροῦσι καὶ τὸ σύνολον καταπνίγεται ὑπὸ τῶν καθ' ἕκαστον. Ἐκθαμβοὶ τότε παρατηροῦμεν ὅτι ἦτο ἀκατάληπτος φαντασμαγορία, ἀπατηλὴ φρεναπάτη τὸ συμβαῖνον· διότι, προκειμένου περὶ τοιαύτης τοποθεσίας, ἦτο πολὺ προτιμότερον καὶ ἀσυγκρίτως ὠραιό-

τερον τὸ μέρος, ἔνθα πρότερον ἠύρισκόμεθα. Ἀποροῦμεν δὲ πῶς ἐτυφλώθημεν ἐπὶ τοσοῦτον καὶ δὲν ἐξετιμῆσαμεν δεόντως καὶ ἐν καιρῷ τὴν προτέραν κατάστασιν καὶ παντελῶς παρασυρθέντες ὑπὸ τῆς ἐξημμένης φαντασίας ἡμῶν καὶ ἀπατηθέντες ἐγκατελίπομεν τοιοῦτον οὐράνιον ἐνδιαιτήμα καὶ ἐντρυφήμα. Ἐντεῦθεν ἐξηγοῦνται πολλὰ ζητήματα τοῦ ἀνθρωπίνου βίου. Ῥιπτόμεθα ἀκράτητοι ὅπου φαντασία ἐξάλλος καὶ ἀχαλίνωτος μᾶς φέρει, ἀκρίτως καὶ ἀπερισκέπτως καταλείποντες τὸ ὑπάρχον, τὸ εἰς τὰς αἰσθήσεις ὑποπίπτον, τὸ ψηλαφητὸν ἀγαθόν, καὶ ζητοῦντες ἐν τῷ κενῷ τὸ ἀνύπαρκτον, ἄδηλον, φαντασιῶδες. Ὅπερὶ τοῦ κυνός καὶ τῆς ἐν τῷ ὕδατι φαινομένης σκιᾶς τοῦ κρέατος μῦθος δὲν ἐπενοήθη τυχαίως καὶ ἄνευ προηγουμένης βαθείας ψυχολογικῆς μελέτης ὑπὸ τοῦ δαιμονίου φρυγῶς μυθοποιῶ. Ὁρμῶμεν ἀβούλως εἰς τὴν σκιάν, ἀνοίγομεν αὐτῇ ὀργυϊαίας τὰς ἀγκάλας καὶ δὲν παρατηροῦμεν ὅτι τὸ κατεχόμενον, τὸ πραγματικόν, διαφεύγει ἀνεπαισθήτως ἀπὸ τῶν τρεμουσῶν χειρῶν ἡμῶν, διολισθαίνον ἀνεπιστρεπτεῖ εἰς τὰς ἀβύσσους τῆς ἀνυπαρξίας.

* *

*

Παραδεχόμεθα ὅτι ὁ χρόνος τῆς μνηστειᾶς εἶναι ὡς ἀνωτέρω διετυπώθη· φαίνεται ὅμως ὅτι ἡ πέρα τοῦ δέοντος διάρκεια αὐτῆς θὰ ἐξήντλει τὴν τοῦ σώματος βώμην καὶ θὰ κατέστρεφε πᾶσαν τοῦ πνεύματος ἡρεμίαν, ἄνευ τῶν ὁποίων ἐπαισθητῶς θὰ συνετέμνετο ἢ καὶ ἄλλως οὐχὶ λίαν μακροχρόνιος ζωὴ ἡμῶν.

Τοῦτο καλῶς μελετήσας καὶ ἐκ πείρας ἀπταιστοῦ μαθὼν ὁ ἀνθρωπος, εὐχεταὶ «Καὶ ταχεῖαν στέψιν», ἥτοι εὐχεταὶ ἵνα διαρκέστερον ἀπολαύῃ ὁ μεμνηστευμένος τῶν ἀγαθῶν τοῦ οἰκογενειακοῦ βίου, ἔστω καὶ ἐν ἥττονι βαθμῷ. Ὁ μεμνηστευμένος ἄπασαν τὴν προσοχὴν αὐτοῦ ἔχει ἐστραμμένην καὶ εἶναι προσηλωμένος ἐπὶ τοῦ προσφιλοῦς αὐτῷ ὄντος, παραμελῶν δὲ καθ' ὀλοκληρίαν πᾶσαν ἄλλην ἐνασχόλησιν, ἀποφεύγει μετὰ πεισμονῆς οἷαν δὴποτε ἀπόλαυσιν. Ἡ τοιαύτη ἐκτροχίασις ἀπὸ τῆς συνήθους διαίτης βλάπτει οὐσιωδῶς τὴν τε παροῦσαν καὶ τὴν μέλλουσαν ἐν τῷ βίῳ πορείαν αὐτοῦ, οὐδὲν δ' ἄλλο φάρμακον δύναται νὰ θεραπεύσῃ αὐτὸν οὕτω πάσχοντα ἢ ὁ γάμος, ἢ στέψις.

Τούτων ἕνεκα οἱ φίλοι καὶ οἰκεῖοι εὐχονται «Καὶ ταχεῖαν τὴν στέψιν», ἥτοι ἐν ἄλλοις λόγοις λέγουσι τοῖς μεμνηστευμένοις· «Μᾶς παρασκοτίσατε μὲ τὸν ἔρωτά σας, κύριοι. Κάμετε ὅ,τι θὰ κάμετε, νὰ μᾶς ξεφορτωθῆτε. Ὅριστε! δοκιμάσατε καὶ σεῖς τὴν γλύκα τῆς ὑπανδρείας. Καὶ καλὰ στέφανα, νὰ γλυτόνωμε καὶ ἡμεῖς καὶ σεῖς. Ἡμεῖς

μέν, διότι δὲν ὑποφέρομεν πλέον νὰ σᾶς βλέπωμεν ἀφηρημένους καὶ ὠχρούς, ζῶντας ἐν μέθῃ καὶ διηνεκεῖ ὄνειροπολήσει τῆς μελλούσης εὐτυχίας, ἣν θεωρεῖτε ἀνοικταῖς ταῖς ἀγκάλας ἀναμένουσαν ὑμᾶς· σεῖς δέ, διότι θὰ βεβαιωθῆτε ἐξ ἰδίας ἀντιλήψεως ὅτι ἡ προσδοκωμένη ὀλβιότης εἶναι χίμαιρα, ὅτι ἀσυγκρίτως πλείονες εἶναι αἱ λῦπαι καὶ αἱ πικρίαί ἐν τῷ μέλλοντι ἢ αἱ εὐχαριστήσεις, καὶ καθ' ὀλοκληρίαν θὰ ἐξομωθῆτε πρὸς τοὺς καλῶς τὴν νομιζομένην ἡδονὴν ταύτην δοκιμάσαντας, ὅπερ ἐπ' ἴσης οὐ μικρὸν δι' ἡμᾶς καλόν. Λοιπὸν «καὶ ταχεῖαν στέψιν», φίλοι, νὰ ἡσυχάσωμεν πάντες».

Ἀληθῶς ἐνταῦθα ὁ εὐχόμενος εὐχεταὶ μετ' ὀπισθοβουλίας, μετὰ φθόνου, σκέπτεται περὶ ἑαυτοῦ μᾶλλον ἢ περὶ τῶν φίλων του.

Ὡστε ἡ εὐχὴ τοῦ οὕτω εὐχομένου ἀντανακλᾷ ἐπ' αὐτοῦ τοῦ ἰδίου, διότι γίνεται ἐπ' ὠφελείᾳ τούτου καὶ οὐχὶ διὰ τοὺς μεμνηστευμένους. Πνίγει τὸν ἀνθρώπον ἡ εὐτυχία, τὸν στενοχωρεῖ καὶ ὅταν μετ' αὐτοῦ εὐρίσκηται καὶ ὅταν μετ' ἄλλου συνοικῆ.

* *

Ἀλλὰ δὲν εἶναι βεβαίως πάντες οἱ ἀνθρώποι κακοί, οἱ δὲ εὐχόμενοι πράττουσι τυπικῶς καθῆκον, ὡς νομίζουσιν, ἀναπόφευκτον. Ἀλλὰ βαθυτέρον ἐξεταζομένη ἡ εὐχὴ «Καὶ ταχεῖαν στέψιν» παρέχει ἄλλους λόγους, κοινωνικωτέρους, τοὺς ἐπομένους.

Ὅταν τὸ μετὰ τὴν μνηστεῖαν διάστημα ᾔηται μακρόν, δύνανται πολλὰ ἐν τῷ μεταξὺ πράγματα νὰ συμβῶσιν, ἐπιφέροντα πολλάκις ἀποτελέσματα δυσάρεστα δι' ἀμφοτέρω τὰ μέρη. Ἐπειδὴ εἶναι ἀδύνατον νὰ προῖδῃ τις «τί τέξεται ἡ ἐπιούσα», φρονεῖ ὅτι δέον νὰ ἐπισπευσθῆ σύνδεσμος ὅπως δῆποτε ὑπὸ αἰσίους δεθεῖς οἰωνούς. Πιθανὸν ἀσθένειά τις ἐν τῇ ἐτέρᾳ τῶν οικογενειῶν νὰ ἐπενέγκῃ θλιβερόν τι γεγονός, ὅπερ ἐξ ἀνάγκης θὰ συμμερισθῶσι καὶ οἱ μεμνηστευμένοι. Ἄφ' οὗ δέ, κατὰ τὴν δημῶδη παροιμίαν,

«Τὰ γέλια μὲ τὰ κλάμματα, ἡ χαρὰ μὲ τὴν πίκραν
εἰς μίαν ὥραν σπάρθηκαν, μαζί ἐγεννηθήκαν»,

ἡ ἀνθρωπίνη φύσις εἰς μυρίας καὶ ἀπροόπτους ὑπόκειται, συμφορᾶς, αἵτινες δύνανται κακῶς νὰ ἐπιδράσωσιν ἐπὶ τοῦ μέλλοντος τῶν μεμνηστευμένων. Θάνατος συγγενοῦς τῆς νύμφης ἐπιβάλλει τὴν ἀναβολήν, ἕτερος θάνατος συγγενοῦς τοῦ γαμβροῦ παρατείνει ἕνεκα τοῦ πένθους τὴν ἀναβολήν, ἐπέρχονται πολλάκις καὶ ἄλλοι λόγοι ἀόρατοι μὲν εἰς τὸν πολὺν κόσμον, δραστότατοι ὅμως τοῖς ἀμέσως διαφορομένοις, οἵ-

τινες ψυχραίνουσι τὸ τέως θερμότατον αἶσθημα, ὃ ὑπὸ τῆς θερμουργοῦ καρδίας ἀφαρπασθεῖς νοῦς, πρὸς στιγμὴν ἐκτροχιασθεῖς, ἀναλαμβάνει τὰ ἐκφυγόντα ἀπὸ τῶν χειρῶν αὐτοῦ ἡνία· ἢ πρὸς στιγμὴν καταπιγεῖσα φωνὴ τοῦ Συμφέροντος ἀναλαμβάνει τὸ πρότερον σθένος καὶ αὔθραδες ἐγείρει τὸ μέτωπον, ἢ Ῥαδιοουργίᾳ ἐντέχνως ὑφαίνει ἐν τῷ μεταξὺ τὸν ἰστὸν αὐτῆς καὶ ἀνύποπτα πίπτουσιν ἐν ταῖς πλεκτάναις αὐτῆς τὰ ἀτυχεῖ θύματα. Ἡ ἀναβολὴ γεννᾷ ἀναβολὴν, πολλαπλασιαζομένην ἀπ' ἀπειρον, μέχρι οὐ ἐπέλθη ἀνεπανόρθωτον τὸ κακόν, ὃ χωρισμός, διαζεύγνυται δηλαδὴ πρὸ τοῦ συζευθῶσιν! Ὁ ἐν τῇ κοινωνίᾳ ζῶν λίαν εὐκόλως πείθεται καὶ ἐξ ἰδίης πείρας περὶ τῆς ἀληθείας τούτων πάντων δι' ὃ ὁ φιλόσοφος ἐλληνικὸς λαὸς ἄνευ περιστροφῶν εὐχεταὶ «ταχεῖαν τὴν στέψιν», ἐλπίζων δι' αὐτῆς τὴν ἀπαλλαγὴν ἀπὸ πάντων τούτων τῶν κακῶν.

ΙΩΑΚΕΙΜ ΒΑΛΑΒΑΝΗΣ

ΙΩΑΝΝΗΣ ΣΟΥΤΣΟΣ *

ἦν 16ην τοῦ μηνὸς Μαρτίου ἡ Ἑλληνικὴ Πολιτεία ἀπέδιδε τὰς ὑστάτας τιμὰς εἰς ἓνα τῶν τελευταίων καὶ ὑψίστων ἐθνικῶν τύπων τοῦ νεωτέρου Ἑλληνισμοῦ, ἐνῶ ἡ Ἐπιστήμη ἐθρῆνει τὴν ἐπιστημονικωτέραν μορφήν, ἐν συγκινήσει δὲ πᾶσα ἐλληνικὴ καρδία ἀπεχαιρέτα τὸν ἀγνό-τερον ἀντιπρόσωπον θεμελιουργοῦ τάξεως ἀνδρῶν, τὸν ἀπαράμιλλον μύστην τῆς Ἐπιστήμης τοῦ Δικαίου, τὸν πρῦτανιν τῆς ἐπιστήμης τῆς καθ' ἡμᾶς Ἑλλάδος, τὸν θέσαντα εὐρέα τὰ θεμέλια τῆς ἐπιστημονικῆς ἐργασίας τοῦ μέλλοντος, ἄνδρα πρώτης πνευματικῆς δυνάμεως, ἡ ἐπίδρασις τῆς ὁποίας εἰσέτι εἰς ἅπαν τὸ ἐλληνικὸν δημόσιον παρεῖχε περιφανεῖς ἐκδολεῦσεις.

Ὁ ἀνὴρ, οὐτινος ὁ θάνατος τοῦ ἑλληνισμοῦ ὀλοκλήρου ἀπέσπασε τὰ δάκρυα, ἀνήκει εἰς τὴν χορείαν τῶν μεγάλων ἀνδρῶν, οἵτινες διὰ τῆς ἀρετῆς καὶ τῶν ἐξόχων αὐτῶν ὑπηρεσιῶν καὶ τὴν πόλιν ἐν ἧ γεννῶνται ἀνυψῶσι, καὶ τὸ ἔθνος, ἐν ᾧ ἀνήκουσι, κλειῖζουσι καὶ τὴν ἀνθρωπότητα ὑπηρετοῦσιν.

* Ἀπόσπασμα ἐξ ἀνεκδότου Μελέτης.